

SPIS TREŚCI

Wstęp do wydania polskiego	17
Przedmowa	19
Prośba o uwagi	21
Jak używać Przewodnika	23
Dostosowywanie Przewodnika	23
Treść i układ	24
Skróty używane w Przewodniku	26
Inne pojęcia stosowane w Przewodniku	27
Proces badania	31
Plan przewodnika	32
Wprowadzenie do Case Study – Studium przypadku	33
Delta Meble S.A.	33
Schemat organizacyjny	35
Działalność	36
Załącznik A	41
Załącznik B	41
Część A Podstawowe pojęcia audytu	
1.1 Czym jest badanie oparte na ryzyku?	45
1.1.1 Przegląd	45
Uzasadniona pewność	45
Ryzyko badania	46
Stwierdzenia	46
1.1.2 Składniki ryzyka badania	48
1.1.3 Współzależność składników ryzyka badania	50
1.1.4 Podejście oparte na ryzyku	50
Oszacowanie ryzyka	51
1.1.5 Reakcja na ryzyko	53
1.1.6 Sprawozdawczość	54
1.1.7 Podsumowanie	55
1.2 Charakter kontroli wewnętrznej	57
1.2.1 Przegląd	57
Definicja kontroli wewnętrznej	57
1.2.2 Cele kontroli wewnętrznej	57
1.2.3 Elementy kontroli wewnętrznej	58
Pięć elementów kontroli wewnętrznej	58
1.2.4 Środowisko kontroli	59
1.2.5 Oszacowanie ryzyka	61
1.2.6 System informacyjny (dotyczący procesów gospodarczych, istotnych dla sprawozdawczości finansowej i przekazywania informacji)	62
1.2.7 Czynności kontrolne	64
1.2.8 Nadzorowanie kontroli	65
1.2.9 Poziomy kontroli wewnętrznej	66

1.2.10	Kontrola technologii informacyjnych	69
	Korzyści i ryzyko kontroli IT	69
	Ogólna kontrola IT	70
	Kontrola aplikacji IT	71
1.2.11	Kontrola procesów biznesowych	71
1.3	Stwierdzenia w sprawozdaniu finansowym	73
1.3.1	Przegląd	73
1.3.2	Opis stwierdzeń	74
1.3.3	Połączenie stwierdzeń	75
1.3.4	Stosowanie stwierdzeń w badaniu	76
	Rozważenie rodzajów potencjalnych nieprawidłowości	76
	Oszacowanie ryzyka istotnych nieprawidłowości	76
	Projektowanie procedur badania	77
Część B Oszacowanie ryzyka		
2.1	Zrozumienie jednostki	81
2.1.1	Przegląd	81
2.1.2	Źródła informacji	85
2.1.3	Wymagany zakres zrozumienia jednostki	86
2.1.4	Klasyfikowanie uzyskanych informacji	90
	Źródła ryzyka	91
2.1.5	Dokumentacja	91
	Case Study (studium przypadku) – Zrozumienie jednostki	92
2.2	Czym są procedury oszacowania ryzyka?	97
2.2.1	Przegląd	97
2.2.2	Charakter uzyskanych dowodów	98
2.2.3	Wymagane procedury	98
2.2.4	Zapytania adresowane do kierownictwa i innych osób	99
2.2.5	Procedury analityczne	100
2.2.6	Obserwacje i inspekcje	101
2.2.7	Inne procedury szacowania ryzyka	101
	Case Study (studium przypadku) – Procedury szacowania ryzyka	102
2.3	Przyjęcie zlecenia i kontynuacja współpracy z klientem	105
2.3.1	Przegląd	105
2.3.2	Procedury przyjęcia i kontynuowania współpracy ze zlecającym	107
	Kontrola otoczenia	109
2.3.3	Warunki zlecenia	109
	Uaktualnienia listu intencyjnego	111
	Case Study – Przyjęcie zlecenia i kontynuacja współpracy z klientem	111
2.4.	Ogólna strategia badania	115
2.4.1	Przegląd	115
2.4.2	Przygotowanie ogólnej strategii badania	118
	Ucz się z doświadczeń ubiegłych lat	119
2.4.3	Cztery kroki planowania	119
	Krok 1 – Zbieranie informacji	120

Krok 2 – Oszacowanie ryzyka istotnych nieprawidłowości na poziomie sprawozdania finansowego	121
Krok 3 – Opracowanie ogólnej reakcji w badaniu	123
Krok 4 – Opracowanie planu zarządzania zasobami	123
2.4.4 Przekazywanie informacji o planie kierownictwu i osobom zarządzającym i sprawującym nadzór	125
2.4.5 Dokumentacja	125
Case Study (studium przypadku) – Ogólna strategia badania	126
2.5 Istotność	129
2.5.1 Przegląd	129
2.5.2 Wymagane poziomy istotności	132
2.5.3 Istotność a ryzyko badania	132
Ryzyko istotnej nieprawidłowości	133
Ryzyko przeoczenia	133
2.5.4 Określanie poziomów istotności	135
Rozważania jakościowe i ilościowe	135
Poziom istotności dla sprawozdania finansowego jako całości	135
Poziom istotności dla konkretnych grup transakcji, sald kont lub ujawnień	136
2.5.5 Poziom istotności a ryzyko badania	137
2.5.6 Punkt wyjścia do określenia poziomów istotności	138
2.5.7 Inne czynniki	138
Przekazywanie informacji kierownictwu oraz osobom zarządzającym i sprawującym nadzór nad jednostką	138
Uaktualnianie istotności	138
Redukcja poziomu istotności w porównaniu do poprzedniego okresu	139
Case Study (studium przypadku) – Istotność	139
2.6 Dyskusje zespołu realizującego badanie	141
2.6.1 Przegląd	141
2.6.2 Wymiana informacji pomiędzy członkami zespołu realizującego zlecenie	142
2.6.3 Spotkanie zespołu realizującego badanie poświęcone planowaniu	143
Case Study – (studium przypadku) – Dyskusje zespołu badającego	145
2.7 Ryzyko działalności gospodarczej	149
2.7.1 Przegląd	149
2.7.2 Czynniki ryzyka	150
2.7.3 Proces szacowania ryzyka przez jednostkę	152
Identyfikacja ryzyka	153
2.7.4 Oszacowanie ryzyka	154
Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka	154
Pieniężne skutki wystąpienia ryzyka	154
2.7.5 Dokumentacja ryzyka	157
Case Study (studium przypadku) – Ryzyko działalności gospodarczej	157
2.8 Ryzyko oszustw	159
2.8.1 Przegląd	159
2.8.2 Oszustwa	161

Trójkąt oszustw.	163
2.8.3 Dyskusje zespołu badającego.	164
Zawodowy sceptycyzm.	165
2.8.4 Rozpoznanie czynników ryzyka oszustw.	165
Przykładowe czynniki ryzyka oszustw.	166
2.8.5 Szacowanie ryzyka oszustwa.	170
Dokumentacja.	170
Case Study (studium przypadku) – Ryzyko oszustw.	171
2.9 Znaczące ryzyko	175
2.9.1 Przegląd.	175
2.9.2 Określenie znaczącego ryzyka.	176
2.9.3 Obszary do rozważenia.	177
2.9.4 Reakcja na znaczące ryzyko.	179
Należy ocenić model i wdrożenie kontroli wewnętrznej.	179
Poleganie na dowodach uzyskanych we wcześniejszych badaniach nie jest dozwolone.	179
Procedury badania wiarygodności powinny stanowić bezpośrednią reakcję na rozpoznane ryzyko.	179
Odosobnione analityczne procedury badania wiarygodności nie są wystar- czającą reakcją.	180
Case Study (studium przypadku) – Znaczące ryzyko.	180
2.10 Kontrola wewnętrzna	183
2.10.1 Przegląd.	183
2.10.2 Kontrola wewnętrzna w mniejszych jednostkach.	185
Nadużycie kontroli wewnętrznej przez kierownictwo.	185
Weryfikowalność.	186
2.10.3 Wymagane zrozumienie kontroli wewnętrznej.	186
Procedury szacowania ryzyka.	187
Ograniczenia kontroli wewnętrznej.	187
Testowanie skuteczności działania.	187
Oświadczenia kierownictwa dotyczące kontroli wewnętrznej.	188
2.10.4 Kontrola wewnętrzna ważna dla badania.	188
Istotne kontrole.	189
2.10.5 Wymagany zakres zrozumienia.	191
Pięć elementów kontroli wewnętrznej.	192
Case Study (studium przypadku) – Kontrola wewnętrzna.	193
2.11 Ocena modelu kontroli wewnętrznej i jego działania	195
2.11.1 Przegląd.	195
2.11.2 Model kontroli.	196
Mapowanie ryzyka/kontroli.	197
Wdrożenie kontroli.	198
2.11.3 Proces czterech kroków.	198
Krok 1 – Zidentyfikuj ryzyko wymagające minimalizacji.	199
Krok 2 – Udokumentowanie istotnych kontroli wewnętrznych.	201

Krok 3 – Ocena wdrożenia kontroli	203
Krok 4 – Ocena modelu kontroli wewnętrznej	205
2.11.4 Istotne słabości kontroli	206
Case Study (studium przypadku) – Ocena modelu i wdrożenia kontroli wewnętrznej	206
2.12 Oszacowanie ryzyka istotnych nieprawidłowości	217
2.12.1 Przegląd	217
2.12.2 Dokumentacja	218
Ryzyko dominujące	219
2.12.3 Czynniki do rozważenia w szacowaniu ryzyka	220
Założenia	221
Słabości kontroli wewnętrznej	221
2.12.4 Przekazywanie informacji o słabościach kontroli wewnętrznej	221
2.12.5 Korekta oszacowania ryzyka	222
Case Study – Oszacowanie ryzyka istotnych nieprawidłowości	222
Część C Reakcja na ryzyko	
3.1 Szczegółowy plan badania	227
3.1.1 Przegląd	227
3.1.2 Reakcja na oszacowane ryzyko	229
Charakter oszacowanego ryzyka	229
Zastosowanie testów zgodności	230
Potrzeba nieprzewidywalności	231
Inne podstawowe lub wymagane procedury badania	231
3.1.3 Projekt dalszych procedur badania	231
3.1.4 Harmonogram procedur	232
Przed czy po zakończeniu okresu?	232
Po zakończeniu okresu	233
3.1.5 Zakres procedur	233
Zestaw narzędzi badania	234
Procedury badania wiarygodności	234
Próbkowanie (badania wiarygodności)	235
Rozszerzone badania wiarygodności	235
Badania zgodności	235
Procedury odnoszące się do konkretnego i znaczącego ryzyka	235
Analityczne procedury wiarygodności	235
3.1.6 Dokumentacja planu badania	235
3.1.7 Przekazywanie informacji o planie	237
Case Study (studium przypadku) – Szczegółowy plan badania	237
3.2 Badania zgodności	239
3.2.1 Przegląd	239
Cel	240
3.2.2 Projektowanie badań zgodności	241
Pośrednie kontrole wewnętrzne	244

Kontrole zautomatyzowane	244
3.2.3 Harmonogram badań zgodności	245
3.2.4 Rotacyjne badania zgodności	245
3.2.5 Dokumentacja	247
Case Study (studium przypadku) – Badania zgodności	249
3.3 Procedury badania wiarygodności	251
3.3.1 Przegląd	251
Badania szczegółowe transakcji	252
Analityczne procedury badania wiarygodności	252
3.3.2 Projektowanie procedur badania wiarygodności	253
Wymagane procedury badania wiarygodności	253
Zastosowanie stwierdzeń w wyborze prób	253
3.3.3 Harmonogram	254
Przeprowadzanie procedur badania wiarygodności w okresie śródrocznym	254
Procedury odnoszące się do okresu pomiędzy badaniem śródrocznym a zakończeniem okresu	254
Wykorzystanie procedur badania wiarygodności przeprowadzonych w poprzednich okresach	254
3.3.4 Reakcja na ryzyko oszustw	255
3.3.5 Oszacowania księgowe	257
Określanie, czy oszacowania kierownictwa są uzasadnione	258
3.3.6 Analityczne procedury badania wiarygodności	258
Techniki	259
Odchylenia od przewidywań	261
Inne procedury analityczne	262
3.3.7 Wykorzystanie do sformułowania opinii	263
Cel	263
Case Study (studium przypadku) – Badania wiarygodności	263
3.4 Streszczenie MSRF (ISA) niewymienionych gdzie indziej	265
3.4.1 Przegląd	265
3.4.2 MSRF (ISA) 250 Uwzględnianie przepisów prawa i innych regulacji podczas badania sprawozdania finansowego	266
Rezultaty badania	267
3.4.3 MSRF (ISA) 402 Uwagi dotyczące badania jednostek korzystających z firm usługowych	267
Wymogi badania	267
3.4.4 MSRF (ISA) 501 Dowody badania – dodatkowe zagadnienia dla szcze- gólnych pozycji	269
Udział w spisie z natury zapasów	269
Zapytania dotyczące sporów prawnych i roszczeń	270
Wycena i ujawnienie informacji o inwestycjach długoterminowych	271
Informacje o segmentach działalności	271
3.4.5 MSRF (ISA) 505 Potwierdzenia zewnętrzne	271
3.4.6 MSRF (ISA) 510 Pierwsze badanie – bilans otwarcia	273

3.4.7	MSRF (ISA) 545 Badanie wyceny i ujawnień wartości godziwej	274
	Oświadczenia kierownictwa	276
3.4.8	MSRF (ISA) 550 – Podmioty powiązane	276
	Wnioski i sprawozdawczość z badania	279
3.4.9	MSRF (ISA) 560 – Zdarzenia po dacie bilansu	279
	Fakty stwierdzone po dacie sporządzenia sprawozdania biegłego rewidenta, ale przed publikacją sprawozdania finansowego	280
	Fakty stwierdzone po opublikowaniu sprawozdania finansowego	280
3.4.10	MSRF (ISA) 570 Założenie kontynuacji działalności	281
3.4.11	MSRF (ISA) 600 – Korzystanie z ustaleń innego biegłego rewidenta	283
	Sprawozdawczość	285
3.4.12	MSRF (ISA) 620 – Korzystanie z ustaleń rzeczoznawcy	285
	Sprawozdawczość	287
3.5	Zakres testowania	289
3.5.1	Przegląd	289
3.5.2	Wystarczające, odpowiednie dowody badania	290
3.5.3	Rodzaje testów w badaniu	291
	Próbkowanie	292
3.5.4	Zastosowanie stwierdzeń w testach	294
	Zakres badań zgodności	294
	Próbkowanie wykrywające lub według atrybutów	295
3.5.5	Zakres procedur badania wiarygodności	296
	Krok 1 – Obliczenie przedziału (interwału) próbkowania	297
	Krok 2 – Obliczenie wielkości próby	298
	Krok 3 – Wybór próby	298
	Wybór współczynników ufności	300
3.5.6	Zakres analitycznych procedur badania wiarygodności	301
3.5.7	Stosowność prezentacji i ujawnienia	301
	Case Study (studium przypadku) — Zakres testowania	302
3.6	Dokumentowanie przeprowadzonych prac	307
3.6.1	Przegląd	307
3.6.2	Cele dokumentacji roboczej	310
	Forma, treść i zakres dokumentacji badania	311
	Doświadczony biegły rewident	311
	Własność dokumentacji	311
	Kopie danych jednostki	311
3.6.3	Szczegółowe wymogi dokumentacji	311
3.6.4	Dokumenty elektroniczne	314
	Stosowanie narzędzi elektronicznych w dokumentach roboczych	315
3.6.5	Zakończenie sporządzania dokumentacji rewizyjnej	315
	Wprowadzanie zmian do dokumentacji rewizyjnej	316
	Przechowywanie i utrzymywanie dokumentacji	316
	Archiwizacja dokumentacji	317
	Case Study (studium przypadku) – Dokumentowanie przeprowadzonych prac	317

3.7 Oświadczenia kierownictwa	319
3.7.1 Przegląd	319
3.7.2 Formy oświadczeń kierownictwa	320
3.7.3 Rozważania w przeprowadzaniu badania	321
Wymagane oświadczenia pisemne	321
3.7.4 Uzyskiwanie oświadczeń pisemnych	322
Dostosowywanie oświadczeń	323
Dane porównawcze	323
Odmowa podpisania oświadczenia przez kierownictwo	323
Przykładowe oświadczenie kierownictwa	323
Case Study (studium przypadku) – Oświadczenia kierownictwa	323

Część D Sprawozdawczość

4.1 Ocena dowodów badania	329
4.1.1 Przegląd	329
4.1.2 Cele oceny dowodów badania	331
4.1.3 Istotność	331
Zmiany pierwotnego oszacowania ryzyka	332
4.1.4 Wystarczające i odpowiednie dowody badania	333
4.1.5 Procedury analityczne na koniec badania	334
Ocena nieprawidłowości	335
Pogrupowanie możliwych nieprawidłowości	336
Korekta nieprawidłowości	337
4.1.6 Znaczące ustalenia i kwestie	338
Case Study (studium przypadku) – Ocena dowodów badania	339
4.2 Kontakty z osobami zarządzającymi i sprawującymi nadzór	341
4.2.1 Przegląd	341
Nadzór	342
4.2.2 Zagadnienia badania ważne z punktu widzenia nadzoru	343
List intencyjny	343
Czas przekazania informacji	343
4.2.3 Charakter i forma komunikacji	344
Case Study (studium przypadku) – Informowanie osób zarządzających i sprawujących nadzór nad jednostką	345
4.3 Sprawozdanie biegłego rewidenta	349
4.3.1 Przegląd	349
4.3.2 Ocena wniosków	354
Założenia koncepcyjne sprawozdawczości finansowej	355
4.3.3 Formułowanie opinii	355
4.3.4 Elementy sprawozdania biegłego rewidenta	356
Badania przeprowadzone zgodnie zarówno z MSRF (ISA), jak i z krajowymi standardami rewizji finansowej	360
Niezbadań informacje uzupełniające	360

4.3.5	Późniejsze ujawnienie nieprawidłowości	361
4.3.6	Sprawozdanie biegłego rewidenta dotyczące porównawczego sprawozdania finansowego	362
	Dane korespondujące	362
	Porównawcze sprawozdanie finansowe	364
	Nowy biegły rewident – Dodatkowe wymogi	366
	Case Study (studium przypadku) – Sprawozdawczość	366
4.4	Modyfikacje sprawozdania biegłego rewidenta	367
4.4.1	Przegląd	367
4.4.2	Uwaga objaśniająca bez wyrażenia opinii z zastrzeżeniem	368
	Zagrożenie kontynuacji działalności	369
	Inne znaczące niepewności	369
	Niespójności	369
4.4.3	Modyfikacje opinii z badania	370
	Ograniczenia zakresu badania	371
4.4.4	Różnice poglądów z kierownictwem	372
 Załączniki		
Załącznik A	Formy dokumentacji rewizyjnej z badania kontroli wewnętrznej	379
A.1	Pełne opisy	379
A.2	Diagramy sekwencji działań – schematy	379
A.3	Połączenie diagramów i pełnych opisów	380
A.4	Kwestionariusze i listy kontrolne	381
Załącznik B	Przegląd przeprowadzonych procedur	383
B.1	Cele przeglądu przeprowadzonych procedur	383
B.2	Jak wykonać przegląd przeprowadzonych procedur	383
Załącznik C	Przegląd zarządzania ryzykiem	387
C.1	Zarządzanie ryzykiem	387
C.2	Kiedy jednostka nie rozumie swojego narażenia na ryzyko	388
Załącznik D	Charakter oszustw	395
D.1	Zawłaszczenie	395
	Zawłaszczenie przez siły zewnętrzne	396
D.2	Rzetelność, etyka i kompetencje	397
D.3	Trójkąt oszustw	398
	Możliwość (postrzegana lub rzeczywista)	399
	Naciski	399
	Usprawiedliwienie	399
	Nadużycie kierownictwa	400
D.4	Wykrywanie oszustw	401
D.5	Zabezpieczenia przed oszustwami	401

PRZEWODNIK STOSOWANIA MIĘDZYNARODOWYCH STANDARDÓW REWIZJI FINANSOWEJ
W BADANIU MAŁYCH I ŚREDNICH JEDNOSTEK

Załącznik E – Kierowanie zapytań w procesie badania	403
E.1 Przygotowanie do rozmowy	403
Ustalenie celów.....	403
Zrozumienie jednostki i rozmówcy	403
Opracowanie strategii	404
Przygotuj zestaw pytań podstawowych	404
E.2 Przeprowadzanie wywiadu	405
Dobrze zacznij rozmowę	405
Zacznij zadawać pytania.....	405
Wyciągaj informacje.....	406
Udokumentuj odpowiedzi.....	407
Zakończ rozmowę.....	407
E.3 Ocena wyników.....	407